Demografik Dönüşüm Süreci ve Nüfus Piramitleri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Nüfus piramidi**, nüfusun yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımını gösterir; solda erkek, sağda kadın nüfus, dikeyde yaş grupları yer alır. Yaş grupları: **0-14 çocuk**, **15-64 aktif (çalışma çağı)**, **65 ve üstü yaşlı** nüfus. Çocuk ve yaşlı nüfus **bağımlı nüfus**tur. Nüfusu ortadan ikiye bölen yaşa **ortanca yaş** denir.
- **Tabanı geniş** piramit: doğum oranı yüksek, genç nüfus fazla, ortalama ömür kısa – gelişmekte olan ülke. **Tabanı dar, üst kısmı geniş** piramit: doğum oranı düşük, yaşlı nüfus fazla, ortalama ömür uzun – gelişmiş ülke. Belirli yaş gruplarında bir cinsiyetin belirgin fazla olması **göç** (ör. işçi göçü) ya da savaş gibi olayları gösterebilir.
- **Demografik dönüşüm modeli**, ekonomik ve sosyal gelişmeye göre doğum-ölüm oranları ve doğal artışın nasıl değiştiğini beş aşamada açıklar (İngiltere, Fransa, Almanya'nın deneyimine dayanır; göçü dikkate almaz). **1. aşama:** doğum ve ölüm oranları yüksek, artış çok düşük (sanayi öncesi). **2. aşama:** ölüm oranları düşmeye başlar, doğum yüksek kalır; artış hızlanır.
- **3. aşama:** ölüm düşük; kentleşme, eğitim ve kadınların çalışma hayatına katılımıyla doğum oranı düşmeye başlar, artış yavaşlar. **4. aşama:** doğum oranı da düşük, artış çok düşük (sanayi sonrası). **5. aşama:** doğum oranı çok düşük, yaşlı nüfus fazla olduğu için ölüm oranı biraz yükselir; nüfus azalabilir.
- Günümüzde 1. aşamada ülke yoktur; gelişmekte olan ülkeler genellikle 2. ya da 3. aşamadadır. **Bağımlı nüfus oranı** = (0-14 + 65 ve üstü) ÷ (15-64) × 100 ile hesaplanabilir; oran yükseldikçe çalışan nüfusun yükü artar.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Yaş gruplarını adlarıyla eşleştiriniz.
1. 0-14 yaş 2. 15-64 yaş 3. 65 yaş ve üstü
a) Yaşlı nüfus b) Çocuk nüfus c) Aktif (çalışma çağındaki) nüfus

2 Nüfus piramitlerinde yatay eksen ve dikey eksen sırasıyla neyi gösterir?

A) Yıllar – nüfus miktarı
B) Yaş grupları – yıllar
C) Nüfus miktarı ya da oranı – yaş grupları
D) Doğum oranı – ölüm oranı
E) Yükselti – sıcaklık

3 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Tabanı geniş piramitler genç nüfusun fazla olduğunu gösterir.
( ) Günümüzde demografik dönüşüm modelinin 1. aşamasında olan birçok ülke vardır.
( ) Demografik dönüşüm modeli göçün etkisini dikkate almaz.
( ) 5. aşamada nüfusta azalma görülebilir.

4 Aşağıdaki piramitlerden hangisi gelişmekte olan bir ülkeye aittir?

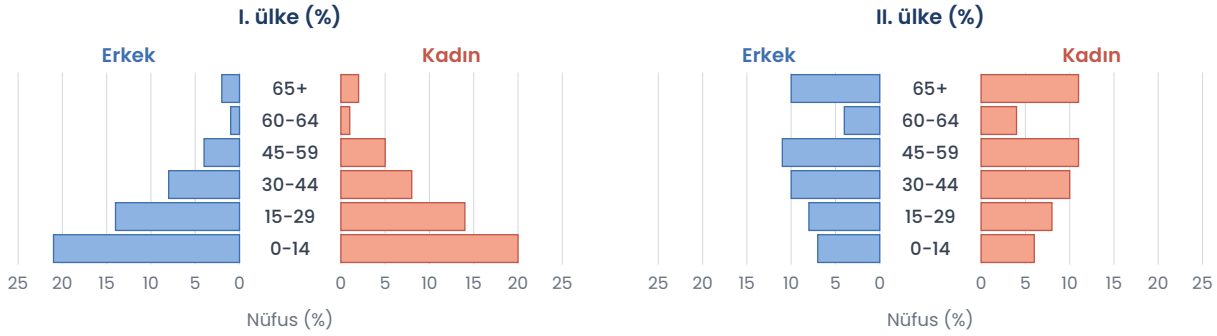

A) II. ülke B) I. ülke C) İkisi de D) Hiçbiri E) Karar vermek için yıl bilgisi gerekir

5 Demografik dönüşüm modelinin hangi aşamasında doğum ve ölüm oranları yüksek, nüfus artışı çok düşüktür?

A) 1. aşama B) 2. aşama C) 3. aşama D) 4. aşama E) 5. aşama

6 Çocuk ve yaşlı nüfusun oluşturduğu gruba ne ad verilir?

A) Aktif nüfus
B) Ortanca yaş
C) Kırsal nüfus
D) Göçmen nüfus
E) Bağımlı nüfus

7 Nüfusu yaşa göre sıralandığında tam ortadan ikiye bölen yaşa ne ad verilir? Bu değerin yüksek olması ne anlama gelir?

8 Demografik dönüşüm modelinin 3. aşamasında doğum oranlarının düşmeye başlamasında aşağıdakilerden hangisi etkili **değildir**?

A) Kentleşme
B) Eğitim düzeyinin yükselmesi
C) Kadınların çalışma hayatına katılması
D) Hizmet sektörünün gelişmesi
E) Bebek ölümlerinin artması

9 Hangi aşamada yaşlı nüfusun fazlalığı nedeniyle ölüm oranı biraz yükselir ve nüfus azalabilir?

A) 1. aşama B) 5. aşama C) 2. aşama D) 3. aşama E) 4. aşama

10 Tabanı dar, üst kısımları görece geniş bir nüfus piramidine sahip bir ülkenin iki demografik özelliğini yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Yukarıdaki (4. soru) I. ve II. ülke piramitlerine göre her ülkenin çocuk (0-14), aktif (15-64) ve yaşlı (65+) nüfus oranlarını bulunuz.

Ülke	0-14 (%)	15-64 (%)	65+ (%)
I	...	...	...
II	...	...	...

12 Aynı ülkelerin bağımlı nüfus oranı [(0-14 + 65+) ÷ (15-64) × 100] hesaplandığında aşağıdakilerden hangisi doğru olur?

A) I. ülkede yaklaşık 82, II. ülkede yaklaşık 52'dir.
B) I. ülkede yaklaşık 52, II. ülkede yaklaşık 82'dir.
C) İki ülkede de yaklaşık 45'tir.
D) I. ülkede 45, II. ülkede 34'tür.
E) I. ülkede yaklaşık 122, II. ülkede yaklaşık 192'dir.

13 Aşağıdaki grafikte demografik dönüşüm modeli (temsilî değerlerle) gösterilmiştir. Doğal nüfus artışının en fazla olduğu aşamayı ve doğal artışın negatif olabildiği aşamayı yazınız.

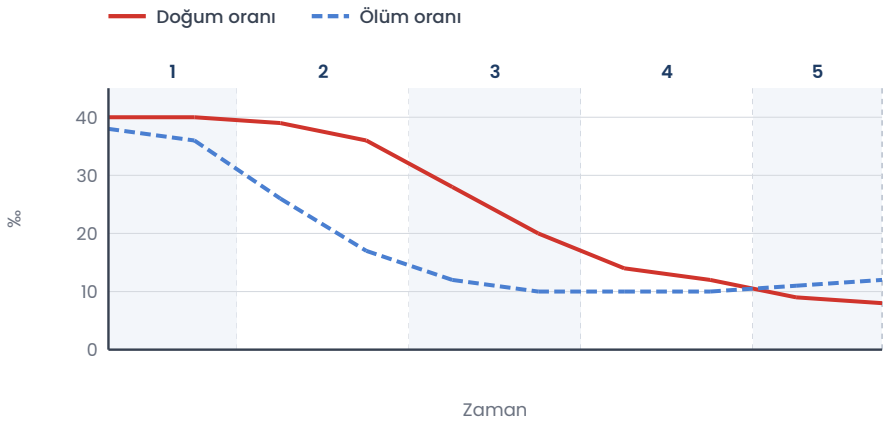

14 Demografik dönüşüm modelinin 2. aşamasındaki bir ülkede
I. beslenme ve sağlık hizmetleri iyileşmiştir.
II. bebek ölüm oranları düşmeye başlamıştır.
III. doğum oranları çok düşüktür.
durumlarından hangileri görülür?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I ve III

15 Aşağıdaki piramide sahip bir ülke için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

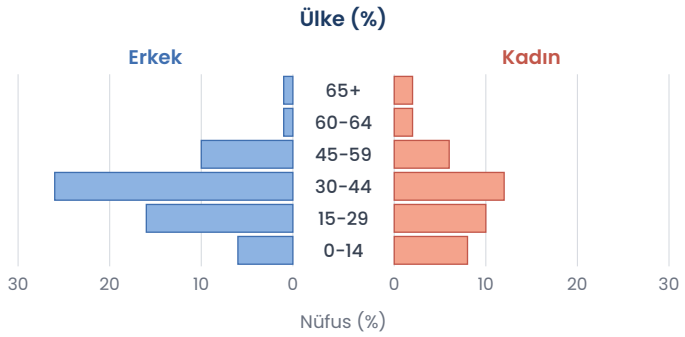

A) Doğum oranı çok yüksektir.
B) Yaşlı nüfus oranı çok fazladır.
C) Çalışma çağındaki erkek nüfusu fazla olan bir işçi göçü almıştır.
D) Kadın nüfus erkek nüfustan fazladır.
E) Savaş nedeniyle genç erkek nüfusu azalmıştır.

16 Demografik dönüşüm modeli hangi ülkelerin nüfuslanma sürecini yansıtacak biçimde geliştirilmiştir?

A) Hindistan, Çin ve Japonya
B) Brezilya, Arjantin ve Şili
C) İngiltere, Fransa ve Almanya
D) Mısır, Nijerya ve Kenya
E) Avustralya, Kanada ve ABD

17 Gelişmekte olan ülkelerin demografik dönüşüm sürecini günümüzde Avrupa ülkelerinden çok daha hızlı yaşamasının nedenini açıklayınız.

18 Nüfus artış hızının az olduğu ülkelerin piramitleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Piramit tabanı dardır.
B) Piramit tabanı çok geniştir.
C) 65 yaş üstü nüfus hiç yoktur.
D) Çocuk nüfus oranı en fazladır.
E) Ortanca yaş çok düşüktür.

19 Bir ülkenin doğum oranı ‰30, ölüm oranı ‰8, ortalama ömrü 62 yıldır.
Bu ülke demografik dönüşüm modelinin büyük olasılıkla hangi aşamasındadır?

A) 1. aşama B) 4. aşama C) 5. aşama D) 2. aşama E) Hiçbir aşamada değildir

20 Bir ülkede bebek ölüm hızının düşmesi ve ortalama ömrün uzaması nüfus piramidinde nasıl bir değişime yol açar?

A) Piramidin tabanı hemen yok olur.
B) Alt yaş gruplarında kayıplar azalır, üst yaş gruplarının genişliği artar.
C) Yalnızca kadın tarafı daralır.
D) Tüm yaş grupları eşit biçimde küçülür.
E) Piramit ters dönerek tabanı en geniş kısım olur.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıdaki tabloda dört ülkenin verileri (temsilî) verilmiştir:
K: doğum ‰7, ölüm ‰12, ortalama ömür 85
L: doğum ‰30, ölüm ‰6, ortalama ömür 66
M: doğum ‰14, ölüm ‰6, ortalama ömür 75
N: doğum ‰10, ölüm ‰8, ortalama ömür 82
Bu ülkelerin demografik dönüşüm aşamalarına göre ileri aşamadan geriye doğru sıralanışı hangisidir?

A) L – M – N – K
B) N – K – M – L
C) K – M – N – L
D) M – N – K – L
E) K – N – M – L

22 I. ülkenin (4. soru) nüfus yapısına sahip bir ülkede
I. okul ve derslik ihtiyacı fazladır.
II. yaşlılara yönelik sağlık ve bakım harcamaları bütçenin en büyük kalemidir.
III. gelecekte iş gücüne katılacak nüfus fazladır.
durumlarından hangileri beklenir?

A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II D) I ve III E) II ve III

23 Yaşlı nüfus oranı hızla artan bir ülkenin karşılaşabileceği iki ekonomik sorunu ve bu sorunlara yönelik birer çözüm önerisi yazınız.

24 Bir ülkenin nüfus piramidinde 25-35 yaş grubunda her iki cinsiyette de belirgin bir daralma görülmektedir; üst ve alt gruplar ise geniştir.
Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisi **olabilir**?

A) Ortalama ömrün uzaması
B) Yaklaşık 25-35 yıl önce doğum oranlarında geçici bir düşüş yaşanması ya da bu yaş grubunun yoğun dış göç vermesi
C) Bebek ölümlerinin artması
D) Kadın nüfusunun artması
E) Ülkenin 1. aşamada olması

25 Demografik dönüşüm modeline göre bir ülke 3. aşamadan 4. aşamaya geçerken aşağıdakilerden hangisi beklenir?

A) Doğum oranının ölüm oranına yaklaşması ve nüfus artışının çok yavaşlaması
B) Ölüm oranının hızla artması
C) Doğum oranının yükselmesi
D) Bebek ölümlerinin artması
E) Nüfus artış hızının en yüksek düzeye çıkması

26 Bir ülkenin 1950 ve 2024 yıllarına ait nüfus piramitleri karşılaştırıldığında 1950'de tabanı geniş bir üçgen, 2024'te ise tabanı daralmış, orta kısmı genişlemiş bir yapı görülmektedir. Bu değişimi demografik dönüşüm modeliyle açıklayınız.

27 Aşağıdakilerden hangisi demografik dönüşüm modelinin **eksik** yönlerinden biri olarak gösterilebilir?

A) Doğum oranlarını göstermesi
B) Ölüm oranlarını göstermesi
C) Aşamalara ayrılması
D) Sosyal ve ekonomik gelişmeyi dikkate alması
E) Göçlerin nüfus üzerindeki etkisini dikkate almaması

28 "Demografik fırsat penceresi" döneminde olan bir ülkenin nüfus piramidi için aşağıdakilerden hangisi beklenir?

A) Piramidin yalnızca tabanının geniş olması
B) 65 yaş üstünün en geniş grup olması
C) 15-64 yaş gruplarının piramidin en geniş kısmını oluşturması
D) Tüm yaş gruplarının çok dar olması
E) Hiç çocuk nüfus olmaması

29 Bağımlı nüfus oranı yüksek olan bir ülkede aşağıdakilerden hangisi **beklenmez**?

A) Eğitim ya da sağlık harcamalarının artması
B) Çalışan nüfusun vergi ve sosyal güvenlik yükünün artması
C) Tasarruf ve yatırım olanaklarının sınırlanması
D) Çalışan başına düşen bakmakla yükümlü olunan kişi sayısının azalması
E) Sosyal hizmetlere olan talebin artması

30 Katar gibi petrol gelirleri yüksek, nüfusu az ülkelerde çalışma çağındaki erkek nüfusun çok fazla olmasının temel nedeni hangisidir?

A) Doğum oranlarının çok yüksek olması
B) Ortalama ömrün çok kısa olması
C) Kadın nüfusunun dış göç vermesi
D) Yabancı işçi göçü
E) Nüfus mübadelesi

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**